

Febrúar 2008

Einstakt ljósmyndaform eða útjöskuð markaðsvara?

Uppruni og þróun Lomography hugtaksins, samtakanna og samfélagsins.

Óðinn Þór Kjartansson, grafísk hönnun

Leiðbeinandi: Einar Falur Ingólfsson

Efnisyfirlit

Inngangur	bls. 2
1. Lomo LC-A og Lomography samtökin	3
2. Útvíkkun Lomography hugtaksins	6
2.1 Holga	7
2.2 Diana	9
2.3 ActionSampler	11
2.4 SuperSampler.....	12
2.5 Horizon.....	13
3. Netsamfélag og samkomur	14
4. Lomography á Íslandi	16
5. Ádeila.....	17
6. Ljósmyndarar og Lomography.....	18
6.1 Susan Bowen	19
6.2 Thomas Michael Alleman	20
6.3 Jason Cattach	21
Lokaorð.....	22
Heimildaskrá	24

Inngangur

Í þessari ritgerð verður fjallað um ódýrar myndavélar sem urðu að tískufyrirbæri á tíunda áratug tuttugustu aldar, þrátt fyrir að vera ófullkomnar og illa gerðar myndavélar. Myndavélarnar eru þekktar undir samheitinu Lomography eða Lómó-vélar og njóta vinsælda víða um heim. Rakin verður uppruni myndavélanna í Sovétríkjunum, Kína og víðar og varpað ljósi á sérstöðu þessara véla og myndanna sem teknar eru með þeim.

Farið verður yfir enduruppgötvun og markaðsetningu þeirra nú í seinni tíð með stofnun Lomography samtakanna, sem margfaldað hefur söluverðmæti vélanna og spundið af sér samfélag aðdáenda. Einnig verður litið á gagnrýni unnenda ódýrra myndavéla á Lomography samtökin sem mótmæla einokun, háu verði og lífsstílsmarkaðsetningu sem kann að blekkja fólk til að halda að við kaup á einni myndavél sé viðkomandi boðið inn í „glansveröld“ menningar og lista.

Teknir verða fyrir þrír ljósmyndarar sem notast við eina af Lomography myndavélunum, Holga-vélina á ólíkan hátt, til að sýna fram á að þó myndavélarnar hafi sín séreinkenni, er það ávallt undir ljósmyndaranum komið hver útkoman verður. Að lokum verður velt upp hugleiðingum um listrænt gildi Lomography ljósmynda og reynt að svara spurningunni hvort um sé að ræða list eða leik.

1. Lomo LC-A og Lomography samtökin

Lomography¹ hreyfingin á rætur sínar að rekja til vorferðar tveggja stúdenta frá Vínborg í Austurríki, þeirra Matthíasar Fiegl og Wolfgangs Stranzinger, til Prag árið 1991 stuttu eftir fall kommúnismans í Tékkóslóvakíu. Á skransölu þar í borg festu skólagarnir kaup á óvenjulegri myndavél og eyddu eftirmiðdeginum við að taka myndir víðsvegar um borgina. Þegar heim til Vínar var komið voru filmurnar framkallaðar og stúdentarnir fylltust undrun og aðdáun. Myndir vélarinnar voru ólíkar þeim myndum sem þeir áttu að venjast, myndgæðin framandi og litirnir hreinni og ýktari. Myndavélin sem félagarnir höfðu fallið fyrir var sovëska alþýðumyndavélin Lomo LC-A.²

Lomo LC-A eða Lomo Compact Automat fór í framleiðslu árið 1984 fyrir tilstilli Igor Pertowitsch Kornitzky hershöfðingja, helsta aðstoðarmanns Iðnaðar- og varnarmálaráðherra Sovétríkjanna. Tveimur árum fyrr bað hann Michail Panfilowitsch Panfiloff, yfirmann LOMO (JLOMO) verksmiðjunnar í Pétursborg að hefja framleiðslu lítillar og handhægrar 35 mm myndavélar fyrir sovëska alþýðu. LOMO verksmiðjan (Leningradskoye Optiko-Mechanicheskoye Obyedinenie) sem rekur sögu sína aftur til 1914 sem leiðandi framleiðslufyrirtæki hápróaðra sjóntækja á sviði læknisfræði, geimvísinda og hernaðar, hafði einnig framleitt myndavélar líkt og Lomo Lubitel um langa hríð. Fyrirmynnidin að Lomo LC-A var hin japanska Cosina CX-1 myndavél en markmiðið var að gera enn betri vél. Lögð var áhersla á hámarks framleiðslumagn enda markmiðið að sem flestir landsmenn eignuðust eintak. Milljónir eintaka rúlluðu af færibandinu og dreifðust um Sovétríkin þver og endilöng auk þess að berast til annarra kommunistaríkja, þar á meðal til Austur-Pýskalands, Kúbu og Víetnam.³

¹ Ég mun notast við þetta alþjóðlega heiti yfir myndavélarnar og samtökin

² *Lomo: Don't think just shoot.* Fabian Monheim ritstýrði. Booth-Clibborn, 2002, bls. X.

³ Vefsíða Lomography Society International um Lomo LC-A, <http://shop.lomography.com/lca+/history>

Helsta sérstaða Lomo LC-A myndavélarinnar er Minitar 1 linsan sem hönnuð var af Professor Michael Aronovich Radionov, en hún er margлага glerlinsa. Linsan veldur því að ljósmyndirnar einkennast helst af hreinum og sterkum litum auk mikillar skerpu. Myndjaðrar og horn eiga það til að verða dökk, „vigneterist“ eins og það er kallað. Fókusinn er miðjusettur sem getur valdið hughrifum sem líkjast því helst að horfa í gegnum göng (tunnel effect). Brennivídd linsunar er 32 mm sem gefur henni tiltölulega vítt sjónarhorn. Hægt er að velja milli sex ljósopsstillinga á þessari fyrstu Lomo-vél, frá f/16 til f/2.8, þannig að linsan er tiltölulega ljósnæm. Lokarahraði (shutter speed) vélarinnar er frá 1/500 upp í tvær sekúndur með samstillingu við ljósopið.⁴ Fókus er stjórnað með mælikvarða og táknum í glugga (viewfinder) vélarinnar, sem hannaður var af Mikael Gregoryevich Cholomiansky.⁵ Myndavélin notast við 35 mm filmur og vélarhúsið er úr plasti.⁶

Eftir heimkomuna til Vínar héldu Fiegl og Stranzinger áfram að taka myndir á Lomo-vélina af miklum móð og útkoman fór að vekja athygli þeirra sem sáu myndirnar. Sífellt fleiri vinir og kunningjar sýndu vélinni áhuga og vildu eignast eintak, því þótti Fiegl og Stranzinger nauðsynlegt að sækja fleiri eintök til Sovétríkjanna sálugu. Ljósmyndararnir fóru að kalla sig „lomographers“ í stað „photographers“ til að undirstrika sérstöðu þessarar tegundar ljósmyndunar.⁷ Í þessari sérstöðu felst tilviljunarkennd og fyrirvaralaus myndataka án ígrundaðrar myndbyggingar, í anda slagorða eins og „ekki hugsa, myndaðu bara“ og „myndaðu frá mjöðminni“.⁸ Sumarið 1992 voru félagarnir búnir að stofna samtök um Lomography auk þess að semja stefnuyfirlýsingu og eftirfarandi tíu gullnar reglur:

⁴ Vefsíða Lomograph Society International um Lomo LC-A, <http://shop.lomography.com/lca+specs>

⁵ *Lomo: Don't think just shoot*. Fabian Monheim ritstýrði. Booth-Clibborn, 2002, bls. VIII

⁶ Vefsíða Lomograph Society International um Lomo LC-A, <http://shop.lomography.com/lca+specs>

⁷ *Lomo: Don't think just shoot*. Fabian Monheim ritstýrði. Booth-Clibborn, 2002, bls.. X

⁸ Albers, P., and Nowak, M., „Lomography: Snapshot Photography in the Age of Digital Simulation“, *History of Photography*, 23 tbl., 1999.

1. Taktu Lomo vélina hvert sem þú ferð.
2. Notaðu hana hvenær sem er, jafnt á nóttu sem degi.
3. Lomography er ekki aðskotahlutur í lífi þínu, heldur ómissandi þáttur.
4. Myndaðu frá mjöðminni.
5. Farðu eins nálagt og kostur er.
6. Slepptu því að hugsa.
7. Vertu snar í snúningum.
8. Varastu að hafa áhrif á útkomuna.
9. Vertu furðu lostinn yfir útkomunni.
10. Hunsaðu þessar reglur.

Sama ár sýndu um fimmtíu „lomographers“ ljósmyndir víðsvegar um Vínarborg.

Boðorðið breiddist hratt út og ekki leið á löngu þar til sýningar voru haldnar víðar um Evrópu. Fyrst í Þýskalandi, á Ítalíu, í Frakklandi og á Spáni, en önnur Evrópulönd fylgdu í kjölfarið. Lomography „sendiráð“ voru stofnuð víðsvegar um heiminn, hlutverk þeirra er að kynna fyrirbærið auk þess að standa fyrir ljósmyndasýningum og samkomum.⁹

Eftirspurn eftir Lomo LC-A vélinni jókst sífellt og þegar flóamarkaðir og fornsölur Austur-Evrópu höfðu verið hreinsaðar var LOMO verksmiðjan eina áreiðanlega uppsprettan. En framleiðsla vélarinnar hafði verið í hættu frá hruni Sovétríkjanna árið 1991 vegna breyttra framleiðsluforsendna. Hið nýja kapítalíska kerfi sem tekið var upp í Rússlandi kallaði á að allar framleiðsluvörur LOMO verksmiðjunnar skiluðu arði. Í áætlanakerfi Sovétríkjanna var það yfirvaldið sem ákvað hvað yrði framleitt og hvert söluverð þess væri. Þegar kapítalískum rekstaraðferðum var komið á í LOMO verksmiðjunni kom í ljós að söluverð myndavélarinnar var langt undir framleiðslukostnaði. Hækkað söluverð og nýjar samkeppnisvörur dróu úr eftirspurn og í kjölfar efnahagskreppu í Rússlandi árið 1996 leit allt út fyrir að framleiðslunni yrði hætt.¹⁰ En samningaviðræður að frumkvæði Lomography samtakanna við LOMO verksmiðjunnar leiddar af þáverandi borgarstjóra Pétursborgar og núverandi forseta Rússlands, Vladimir Vladimirowitsch Putin urðu til þess að framleiðslunni var haldið áfram eingöngu fyrir Lomography

⁹ *Lomo: Don't think just shoot.* Fabian Monheim ritstýrði. Booth-Clibborn, 2002, bls. X

¹⁰ *The Lomo Camera, Shoot from the Hip,* [Heimildarmynd], BBC four, 2004.

hreyfinguna sem tók að sér dreifingu og sölu vörunnar.¹¹ Lomography samtökin áttu hinsvegar í erfiðleikum með að standa við sinn hlut samningsins til frambúðar þar sem vélin seldist ekki eins vel og vonast var til. Af þeim sökum var framleiðslu Lomo LC-A endanlega hætt í LOMO verksmiðjunni í Pétursborg árið 2005.

En Lomography samtökin dóu ekki ráðalaus og hófu framleiðslu eftirlíkingar og arftaka sovésku vélarinnar í Kína ári seinna undir nafninu Lomo LC-A+. Í samráði við Lomo verksmiðjuna var frummyndin endurhönnuð með einni viðbót, möguleika á endurtekinni myndatöku í sama filmuramma (multiple exposure). Lomo verksmiðjan framleiðir þó ennþá nokkurt magn Minitar 1 linsunnar í Pétursborg sem Lomography samtökin selja ásamt vélarbúsi frá Kína undir heitinu Lomo LC-A+RL. Einnig má festa kaup á upprunalegum Lomo LC-A vélum sem verksmiðjan hefur yfirfarið og ábyrgist til tveggja ára.¹²

2. Útvíkkun Lomography hugtaksins

Félagar í Lomography samtökunum (The Lomographic Society) hafa í fyllingu tímans tekið fleiri myndavélar upp á sína arma og þar með víkkað Lomography hugtakið. Myndavélarnar eiga það þó allar sameiginlegt að vera filmuvélar af ódýrari gerðinni og flestar skera þær sig á einn eða annan hátt frá hefðbundnum myndavélum. Ein vélin hefur m.a. níu linsur meðan önnur er plastlinsuvél sem lekur ljósi og hefur áhrif á filmuna?.¹³ Hér verður uppruni fimm vinsælla véla rakinn og séreinkennum þeirra gerð skil. Vélarnar útvöldu eru Holga, Diana, ActionSampler, SuperSampler og Horizon.

¹¹ *Lomo: Don't think just shoot.* Fabian Monheim ritstýrði. Booth-Clibborn, 2002, bls. X

¹² Vefsíða Lomography Society International um Lomo LC-A, <http://shop.lomography.com/lca+>

¹³ Vefsíða Lomography Society International, <http://shop.lomography.com/>

2.1 Holga

Framleiðsla Holga-vélarinnar hófst í Alþýðulýðveldinu Kína árið 1982 og var henni ætlað að verða myndavél alþýðunnar. Hún var ódýr í framleiðslu og verð og gæði hennar í samræmi við það. Svarthvítar 120 mm filmur voru algengastar í Kína á þessum árum og því eðlilegt að vélin notaðist við þá filmustærð.¹⁴ Hugsanlega var vélinni gefið hið evrópska heiti, Holga til að gera hana söluvænlegri á Vesturlöndum, en það er dregið af kínversku (kantonsku) orðunum „ho gwong“ sem merkir eitthvað sem er mjög bjart. Kjöraðstæður vélarinnar eru einmitt bjart veður, helst mikil sól.

Vélin var upprunalega seld til Bandaríkjanna til að leysa af hólmi aðra kínverska myndavél, Diana að nafni. Diana myndavélin hafði verið verðlaunagripur á farandskemmtunum víðsvegar um Bandaríkin frá því á sjöunda áratug tuttugustu aldar en framleiðslu hennar var hætt í lok þess níunda.¹⁵

Eftir að Holga-vélin barst til Bandaríkjanna, var það slæm hönnunin og gallar sem urðu þess valdandi að eftir henni var tekið. Hinar óvenjulegu og oft á tíðum hálf skemmdu ljósmyndir Holga-vélanna vöktu áhuga og aðdáun. Helstu einkenni myndanna eru ljósleki, mjúkur fókus og sterkir litir. Auk misrämis í lýsingu frá myndmiðju út til kanta, sem veldur dökkum jöðrum og hornum. En þessir gallar urðu að eftirsóttum eiginleikum, jafnt meðal áhugaljósmyndara sem atvinnumanna.¹⁶ Í kjölfar blaðagreinar í þýsku ljósmyndablaði árið 1998 fá Evrópubúar áhuga á Holga-vélinni og árið 2001 hefja Lomography samtökin sölu á vélinni.¹⁷

¹⁴ Vefsíða Wikipedia alfræðiorðabókarinnar um Holga, <http://en.wikipedia.org/wiki/Holga>

¹⁵ Scott, Adam. *Holga. The World through a Plastic Lens*. Lomographic Society International, 2006, bls. 10-17

¹⁶ Vefsíða Wikipedia alfræðiorðabókarinnar um Holga, <http://en.wikipedia.org/wiki/Holga>

¹⁷ Scott, Adam. *Holga. The World through a Plastic Lens*. Lomographic Society International, 2006, bls. 13

Hin upprunalega Holga (Holga 120S) er með bjúglinsu (meniscus lens) úr plasti með 60 mm brennivídd og nær fókus frá einum metra til þess óendanlega. Vélin hefur glugga (viewfinder) sem hjálpar notandanum að ramma inn viðfangsefnið. Þessi gluggi er þó í engum tengslum við linsu vélarinnar og því ómögulegt fyrir notandann að vita með vissu hvað er í fókus hverju sinni. Hann verður að reiða sig á fjórar fókusstillingar linsunnar: andlitsmynd, fámennur hópur, fjölmennur hópur og landslag. Tvær ljósopsstillingar er að finna á vélinni, önnur ákjósanlegri í sólskini (f/11) en hin hentugri á þungbúnum degi (f/8). Á Holga 120S vélinni er einungis einn lokarahraði (shutter speed), sem er stöðluð dagsljósstilling (1/125 sek). Holga-vélin er fyrir 120 mm filmur og filmuramminn er 6 x 6 cm.¹⁸ Með smávægilegum breytingum sem notendur sjálfir geta auðveldlega framkvæmt má einnig notast við 35 mm filmur og fellur myndin þá á allt yfirborðið filmunnar.

Fleiri tilbrigði Holga-véla hafa seinna komið fram, ein með glerlinsu, önnur leifturljósi (flash) og sú þriðja með fjöllita leifturljósi. Allskyns aukabúnaður hefur einnig verið framleiddur fyrir vélina, meðal annars auka linsur, leifturljós og litasíur (filters). Að undanskildum tveimur elstu gerðum Holga-vélanna (120S og 120SF) koma allar tegundirnar nú með auka lokarahraðastillingu sem stjórnast af því hve lengi gikknum er haldið niðri auk þessa að bjóða upp á 6 x 4.5 cm filmuramma. Upprunalega Holga-vélin, Holga 120S hefur nú verið tekin úr framleiðslu. Í stað hennar hefur verið hafin framleiðsla á samskonar myndavél undir heitinu WOCA sem er að öllu leyti eins og frummyndin að plastlinsunni undanskilinni, sem skipt hefur verið út fyrir glerlinsu.¹⁹ Nýjustu afbrigði Holga-vélarinnar eiga það sameiginlegt að taka einungis 35 mm filmu, en eru ólíkar að öðru leyti. Ein hefur 45 mm linsu, önnur enga linsu, einungis lítið gat (pinhole) og sú þriðja er með 38 mm linsu, f/3.8 ljósopstillingu og innrauðan sjálfvirkan fókus.²⁰

Öllum Holga-vélunum fylgir þykkt svart límband, sem nauðsynlegt er að nota ef forðast á skemmdir á filmu vegna ljósleka. Margir Holga notendur hafa hinsvegar dálæti af því að ljós leki inn á myndir þeirra að einhverju leyti. Það er þó erfitt að

¹⁸ Vefsíða Wikipedia alfræðiorðabókarinnar um Holga, <http://en.wikipedia.org/wiki/Holga>

¹⁹ Scott, Adam. *Holga. The World through a Plastic Lens*. Lomographic Society International, 2006, bls. 20-64

²⁰ Vefsíða Wikipedia alfræðiorðabókarinnar um Holga, <http://en.wikipedia.org/wiki/Holga>

stjórna hversu mikið ljós lekur inn á vélina og því fylgir alltaf sú áhætta að filman skemmist það mikið að engin mynd sitji eftir. Annar eftirsóttur eiginleiki sem Holga-vélin býður upp á vegna ófullkomunnar vélarinnar er möguleikinn á að taka fleiri en eina mynd í hvern filmuramma (multiple exposures). Notandinn þarf að trekkja sjálfur á milli ramma sem býður einnig upp á þriðja möguleikann. Hann felst í því að trekkja filmuna aldrei alveg út úr síðasta filmuramma og þar með sleppa því að skilja á milli mynda, filman verður þar af leiðandi ein órjúfanlega mynd (overlapped exposures).²¹

2.2 Diana

Diana er einföld lággæða myndavél með vélarhús úr plasti. Hún tekur sextán myndir, í stærðinni 4 x 4 cm á 120 mm filmu, sem skilur stóran hluta yfirborðs filmunar eftir ónotaðan. Lúxus afbrigði vélarinnar Diana Deluxe býður hinsvegar upp á 6 x 6 cm filmuramma. Upprunalega Diana myndavélin hefur þrjár ljósopsstillingar (f/11, f/13 og f/19) og two mögulega lokarahraða, annarsvegar 1/100 og hinsvegar 1/50. Hægt er að velja milli þriggja fókusstillinga, 4-6 fet, 6-12 fet og 12 fet og uppúr. Hún er af mörgum talin til leikfangamyndavéla þó hún sé fullfær um að taka ljósmyndir í góðum gæðum.

Framleiðsla Diana myndavélarinnar hófst á fyrri hluta sjöunda áratugar tuttugustu aldar í Hong Kong. Verksmiðjan kenndi sig við sterkbyggðan Kínamúrinn og plast í sömu andrá (Great Wall Plastic Factory) og soldi myndavélina undir mörgum mismunandi heitum. Flestar myndavélarnar voru gefnar sem leikföng eða hafðar til verðlauna á sýningum og farandskemmtunum. Til viðbótar við þær myndavélar sem framleiðandinn merkti sem Diana, virðast hafa verið framleiddar yfir fimmtíu aðrar útgáfur af myndavélum sem svipar mjög til frummyndarinnar. Sumar þessara vélar voru jafnvel framleiddar í öðrum verksmiðjum. Sem dæmi um þau fjölmörgu heiti sem Diana myndavélin hefur verið sold undir verða nokkur þeirra talin upp hér: Anny, Asiana, Candy, Debro, Ellis, Future Scientist, North American Champion, Pioneer, Snappy, True-View og Winner.

²¹ Scott, Adam. *Holga. The World through a Plastic Lens*. Lomographic Society International, 2006, bls. 40-49

Með tímanum komu fram á markaðinn aðrar ódýrar myndavélar sem voru í hærri gæðaflokki, dæmi um það er Kodak Instamatic. Við það minnkaði eftirspurn eftir Diana myndavélinni jafnt og þétt og talið er að framleiðslu vélarinnar og eftirlíkinga hennar hafi verið hætt smá saman á áttunda áratugnum. Framleiðsla álfkra plastmyndavéla sem tóku 35 mm filmur var hinsvegar haldið áfram af ýmsum fyrirtækjum í Hong Kong og Taiwan um árabil.

Líkt og Holga-myndavélin er Diana-vélin þekkt fyrir að leka ljósi inn á filmur sínar. Það er hægt að koma í veg fyrir með því að líma fyrir samskeyti vélarinnar með ljósheldu límbandi eftir að filmunni hefur verið komið fyrir. Límbandinu þarf síðan að vefja af þegar filman er tekin út, og það þykir mörgum hið mesta vesen. Margir ljósmyndarar sem nota Diana myndavélina hafa gaman af því að myndir þeirra séu að einhverju leyti skemmdar af ljósleka. Það getur gefið myndunum heilmikinn karakter en er nánast ómögulegt að hafa stjórн á.

Annar sameiginlegur þáttur upprunalegu Holga-vélarinnar og Diana-myndavélarinnar er linsan sem er bjúglinsa úr plasti. Hún veldur því ljósmyndir vélarinnar „vigneterast“, sem veldur dökkum hornum og jöðrum. Hin lélegu gæði plastlinsunnar valda einnig því að ljósmyndirnar skortir oft skerpu, virka gráleitar og óskýrar auk þess að litir afbakast. Eiginleikar sem þessir eru almennt taldir óæskilegir meðal myndavéla, en sumir ljósmyndarar hafa af ásettu ráði nýtt sér þá til að skapa ljósmyndir sem valda óvenjulegum og listrænum hughrifum. Þrátt fyrir að Diana og Holga hafi verið framleiddar í sithvorri verksmiðjunni er skyldleiki þeirra ótvíraður. Helsti munur þeirra í milli er myndstærðin, Holga-vélin nýtir allt yfirborð 120 mm filmunnar með 6 x 6 cm myndfleti, meðan myndir Diana myndavélarinnar eru 4 x 4 cm að stærð, sem skilur eftir eins sentímetra spássíu.

Árið 2007 endurlífguðu Lomography samtökin Diana myndavélina með því að hefja framleiðslu á eftirlíkingu hennar undir heitinu Diana+, með fáeinum viðbótum við frummyndina.²²

2.3 ActionSampler

ActionSampler er leikfangavél úr plasti sem tekur 35 mm filmur. Hún hefur fjórar plastlinsur sem taka fjórar myndir í röð í einn filmuramma. Linsurnar fjórar eru 26 mm með fastan fókus frá 1,2 metrum út í það óendanlega. Linsurnar eru samstilltar af því leyti að þegar ýtt er á gikkinn taka þær eina ljósmynd hver á eftir annarri (í öfugan sólarhring) með 0,22 sekúndu millibili, yfir samtals 0,66 sekúndu tíma.

Lokarahraði hverrar linsu fyrir sig er 1/100 úr sekúndu. Útkoman er fjögurra ramma hreyfimynd, sem gaman getur verið að gera tilraunir með. Skemmtilegustu ljósmyndirnar fást með því að hreyfa myndavélina til meðan hún tekur myndirnar, eða taka mynd af einhverju sem hreyfist. Sem dæmi um skemmtilega tilraun er að henda vélinni upp í loftið eftir að ýtt hefur verið á gikkinn, niðurstaðan gæti verið forvitnileg.²³ ActionSampler myndavélin er háð mikilli birtu og lámarks filmutegund er 400 ASA, meira að segja á björtum sólskinsdegi.²⁴

Lomography samtökin hófu framleiðslu á ActionSampler árið 1998 sem nú er hægt að fá einnig með fjórum litlum leifturljósum, eitt fyrir hverja linsu.²⁵ En Lomography samtökin voru ekki frumkvöðlar í framleiðslu myndavéla með fleiri en eina linsu og ActionSampler er nánast hrein eftirlíking kínverskrar vélar, sem ber

²² Vefsíða Wikipedia alfræðiorðabókarinnar um Diana, http://en.wikipedia.org/wiki/Diana_camera

²³ Vefsíða Optics Planet. <http://www.opticsplanet.net/acsamclear.html>

²⁴ Vefsíða Camerapedia, upplýsingasíða um myndavélar, http://www.camerapedia.org/wiki/Lomographic_ActionSampler

²⁵ Vefsíða Lomograph Society International. <http://www.lomography.com/about/>

heitið Action Tracker sports 35. Ekki ætla ég að sakta samtökin um stuld, því það má vel vera að samtökin hafi gert samninga við kínverska framleiðandann án minnar vitundar. En engar upplýsingar er að finna um það á vefsíðu samtakana, ólíkt þeim ítarlegu upplýsingum sem þar er að finna um uppruna og endurlífgun Lomo LC-A og Diana myndavélanna.

Myndavélar með margar linsur eru ekki nýjar af nálinni. Það má rekja uppruna þeirra allt til ársins 1878 þegar Englendingurinn Edward Muybridge setti saman 12 linsu myndavél með lokarahraðan 1/1000 úr sekúndu á hverri linsu, að beiðni ameríkska milljónamæringsins Leland Stanford. Tilgangurinn var að sanna með óyggjandi hætti sigur Stanfords í veðmáli sem hann átti í við vin sinn. Þeir félagar deildu um hvort kappreiðahestar hefðu á einhverjum tímapunkti alla fæturna í lausu lofti í kappreiðum. Myndavél Muybridge sannaði að sú var raunin og Stanford tók glaður við 25 þúsund döllum sem lágu að veði.²⁶

2.4 SuperSampler

Árið 2000 hófu Lomography samtökin framleiðslu á annarri leikfangavél úr plasti, hún ber heitið SuperSampler.²⁷ Vélin hefur fjórar plastlinsur líkt og ActionSampler myndavélin sem taka mynd hver á eftir annarri ef ýtt er á gikkinn. Munurinn á myndavélunum er hinsvegar sá að linsur SuperSampler eru 20 mm víðlinsur (panorama) sem liggja hlið við hlið, allar í einni röð. Hægt er að velja milli tveggja tímastillinga, annarsvegar að myndirnar fjórar séu teknar á tveimur sekúndum eða hinsvegar á 0,2 sekúndum.

Fókusinn er fastur, nær frá einu feti út í það óendanlega. Myndavélin tekur 35 mm filmur og mælt er með að þær séu annað hvort 400 eða 800 ASA. Líkt og með ljósmyndir ActionSampler myndavélarinnar má búast við

²⁶ *The Camera*. Robert G. Mason og Norman Snyder ritstýrðu. Time-Life Books, 1970, bls. 158

²⁷ Vefsíða Lomography Society International. <http://www.lomography.com/about/>

skemmtilegustu ljósmyndunum úr SuperSampler ef myndavélin eða viðfangsefnið er á hreyfingu þegar smellt er af.²⁸

2.5 Horizon

Árið 2005 ná Lomography samtökin samningum um einkaleyfi á dreifingu nýjustu myndavéla Zenit sjónglerjaverksmiðjunnar í Krasnogorsk í Rússlandi. Myndavélarnar tvær heita Horizon Kompakt og Horizon Perfekt og byggja báðar á myndavél verksmiðjunnar frá árinu 1967, en það ár framleiddi Zenit fyrstu Horizont víðlinsu (panorama) myndavélina. Sérkenni Horizon myndavélanna er linsa með snúanlegri undirstöðu. Linsan snýst meðan hún myndar viðfangsefnið og nær með því móti að fanga 120 gráðu sjónarhorn á filmu. Filmuflöturinn er bogadregin og meðan linsan snýst tekur hún mynd á 58 cm langan filmuflót. Báðar vélarnar taka 35 mm filmu og á venjulega 36 mynda filmu er hægt að ná 24 víðmyndum (panorama). Þar sem trekkja þarf filmuna áfram með handafli, býðst möguleiki á að taka fleiri en eina mynd í hvern filmu ramma líkt og á Holga-vélinni. Báðar vélarnar hafa marglaga glerlinsu sem skilar skýrum og litríkum myndum.

Horizon Kompakt myndavélin býður aðeins upp á two mögulega lokarahraða, 1/60 dagstillingu og hálfrar sekúndu næturstillingu. Einungis ein ljósopstilling er á vélinni (f/8). Horizon Perfekt myndavélin býður upp á fleiri valmöguleika við myndatöku. Hægt er að velja milli sjö lokarahraðastillinga, allt frá 1/500 sekúndu hraða upp í hálfrar sekúndu næturstillingu. Einnig er hægt að stilla ljósop vélarinnar

²⁸ Vefsíða Lomography Society International um SuperSampler.
<http://shop.lomography.com/supersampler/>

að vild milli f/2.8 og f/16. Á báðum myndavélunum er kúlulaga gluggi sem hjálpar að ramma inn viðfangsefnið.²⁹

Þó Zenit verksmiðjan hafi lengi framleitt myndavélar með linsur á snúanlegri undirstöðu, getur hún ekki státað sig af því að hafa fundið upp á slíkri myndatökutækni. Árið 1844 smíðaði franski ljósmyndarinn Friedrich von Martens myndavél sem bjó yfir linsu á snúanlegri undirstöðu sem ljósmyndarinn snéri með handafli. Myndavélin sem Martens smíðaði fangaði 150 gráðu sjónarhorn á silfurhúðaðar málmplötur af Daguerre gerð (Daguerreotype) í stærðinni 5 x 17,5 tommur.³⁰

3. Netsamfélag og samkomur

Hér verður fjallað um það samfélag sem myndast hefur í kringum Lomography fyrirbærið og reynt að útskýra hversvegna þúsundir manna um heim allan taka þátt í samféluginu á einn eða annan hátt. Sumir láta sér nægja að kaupa myndavélar í gegnum vefsíðu Lomography samtakanna, aðrir birta myndir á vefnum og enn aðrir ganga svo langt að sækja ráðstefnur og yfirlitssýningar sem haldnar eru fyrirbærinu til dýrðar.

Árið 1997 var einföld vefsíða Lomography samtakanna, lomo.com frá árinu 1994, endurbætt til muna undir nýju heiti, Lomography.com. Fyrir það fyrsta er vefurinn söluvettvangur fyrir sívaxandi varning samtakanna, sem í dag selur yfir fimmta tug myndavéla. Þeim má skipa í fjóra flokka. Fyrsta flokkinn fylla þær vélar sem hætt var að framleiða en hafa verið endurlífgaðar og endurhannaðar með litlum breytingum frá frummyndinni og eru framleiddar af samtökunum sjálfum. Dæmi um það eru Lomo LC-A+ og Diana+. Í öðrum flokki eru myndavélar hannaðar og framleiddar af samtökunum, ActionSampler og SuperSampler. Flokkur númer þrjú telur eldri gerðir myndavéla líkt og Seagull TLR sem enn er framleidd í Kína í sinni upprunalegu mynd. Í fjórða og síðasta flokkinn falla ónotaðar byrgðir eldri myndavéla sem komnar eru úr framleiðslu, Smena Symbol og Lomo Lubitel 2 fylla til að mynda þann flokk óreglulega. Á vefnum er einnig að finna ágætis framboð af filmum auk annars ljósmyndavarnings. Þar á meðal eru linsur og leifturljós, myndarammar, töskur

²⁹ Vefsíða Lomography Society International um Horizon. <http://shop.lomography.com/horizon>

³⁰ *The Camera*. Robert G. Mason og Norman Snyder ritstýrðu. Time-Life Books, 1970, bls. 150

og bækur. Lomography samtökin hafa einnig látið til sín taka á sviði bókaútgáfu og hafa nokkrar ljósmyndabækur litið dagsins ljós. Ekki er eingöngu hægt að verða sér úti um vörur samtakanna á veraldarvefnum því þær er einnig að finna í verslunum víða um heim.

Lomography vefurinn er síðast en síst samskipta- og sýningasvæði.

Áhugasönum Lomography unnendum stendur til boða eigið geymslusvæði á vefnum, án endurgjalds þar sem ljósmyndir þeirra eru til sýnis. Þessi svæði kalla Lomography samtökin lomo-heimili og í þessum skrifuðu orðum eru heimilismenn rúmlega tuttugu þúsund. Til marks um hve víða í heiminum áhugamenn um Lomography er að finna, er forvitnilegt að skoða heimskortsvafrar síðunnar (World Brower) þar sem gestum er boðið að skoða myndir eftir löndum. Allur heimurinn er undir, yfir 130 þúsund myndir frá 163 þjóðlöndum. Myndafjöldinn frá hverju landi er þó æði misjafn, um fjörutíu þúsund myndir er að finna frá Bandaríkjunum en eina frá Burkina Faso. Ljósmyndasamkeppni er einnig haldið úti á síðunni, með nýju þema í hverjum mánuði. Með því að taka þátt freista ljósmyndararnir þess að vinna útvalda myndavél úr smiðju samtakanna. Þar að auki er hægt að skoða innsend framlög, skoða myndir úr fyrri keppnum og lesa viðtöl við fyrri sigurvegara. Notendur hafa einnig aðgang að samskiptaneti í gegnum blogg síðunnar, yfirlit og upplýsingar um sendiráð samtakanna er að finna á vefsíðunni, auk auglýsingasvæðis fyrir Lomography uppákomur um heim allan.

Auk minni sýninga í hverju landi fyrir sig standa Lomography samtökin reglulega fyrir alþjóðlegum uppákomum og sýningum. Sú fyrsta var haldin árið 1994 í New York og Moskvu á sama tíma. Í New York voru til sýnis ljósmyndir frá Moskvu og í Moskvu sýndar myndir frá New York. Ljósmyndir sem teknar höfðu verið af áhugamönnum um Lomography með Lomo LC-A vélinni voru látnar fullþekja veggi sýningarrýmisins. Slíkir myndaveggir eru algengasta sýningarform samtakanna og kallaðir heitinu lomo-veggir. Helsti viðburður samtakanna er án efa Lomography heimsþingið sem fyrst fór fram í Madrid árið 1997 og hefur síðan verið endurtekið sex sinnum, meðal annars í New York og Peking.³¹ Síðasta heimsþing fór fram í Lundúnum í september 2007 með um 750 þátttakendum víðsvegar að.³² Lomo-veggur er ávallt settur upp og leitast við að hafa hann enn stærri en á þinginu á undan. Að sjálfsögðu var metið slegið á síðasta þingi, áður en þetta var skrifað, þegar lomo-

³¹ Vefsíða Lomography Society International. <http://www.lomography.com/>

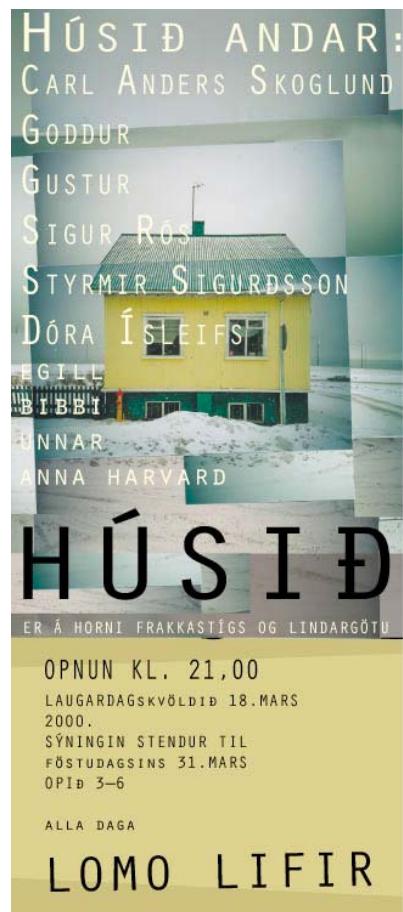
³² Vefsíða bresku fréttastofunnar BBC News, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7007160.stm>

veggur samansettur úr hundrað þúsund ljósmyndum var komið upp á Trafalgartorgi í miðborg Lundúna. Dagskrá heimsþingsins samanstendur að öðru leyti af vinnustofum, fyrirlestrum, ljósmyndasamkeppnum og skemmtanahaldi.³³

4. Lomography á Íslandi

Lomography barst til Íslands fyrir tilstilli Katrínar Pétursdóttur vöruhönnuðar sem kynnst hafði hugtakinu og hugmyndafræðinni í Englandi árið 1997 í gegnum Fabian Monheim, sendiherra Lomography samtakanna í London. Hún tók nokkrar Lomo LC-A myndavélar með sér til Íslands sama ár og til varð líttill hópur áhugamanna um fyrirbærið. Hún hafði hinsvegar ekki áhuga á að verða sendiherra hér á landi, en hlutverk sendiherrans er að kynna hugmyndafræðina og heimspekina að baki Lomography. Hún fékk því Guðmund Odd Magnússon (Godd) prófessor í grafískri hönnun við Mynd- og handíðaskóla Íslands (nú Listaháskóli Íslands) til liðs við sig og voru þau skráð saman sem sendiherrar Lomography á Íslandi.³⁴

Katrín og Guðmundur höfðu ekki áhuga á viðskiptahlið samtakanna og í þeirra huga var Lomography hugsjónamál „út frá low-tech statementinu“ og þeir fyrirlestrar og sýningar sem þau stóðu fyrir gengu út á það.³⁵ Guðmundi líkaði strax hugmyndafræðin að baki Lomography, sem hann segir hluta af staðra samhengi. Tíundi áratugurinn hafi snúist að miklu leyti um endurvinnslu og þegar nær dró aldarmótunum hafi þörf listamanna til að sýna ákveðna móttöðu við hátæknina vaxið (anti hi-tech). Lomography sé ekki einangrað fyrirbæri, það deili hugmyndafræði með Dogma 95, Drogg-design og ljósritunarútliti í grafískri hönnun, svo dæmi séu tekin. „Á Íslandi

³³ Vefsíða Lomography Society International. <http://www.lomography.com/>

³⁴ Viðtal höfundar við Katrín Pétursdóttur, 12. febrúar 2008.

³⁵ Viðtal höfundar við Guðmund Odd Magnússon, 5. febrúar 2008.

stendur Þórbergur Þórðarson fyrir þessu; að vera ekki með stílbrögð Halldórs Laxness, heldur niðri á jörðinni með dagbókina og sendibréfin. Þetta snýst bara um að segja satt, ekki um ofhlaðnar yfirbyggingar þar sem inntakið týnist“ Hann bætir því við að hin svo kallaða krúttkynslóð [með hljómsveitir eins og Sigur Rós og Múm í fararbroddi] hafi síðan tekið „low-tech“ hugmyndafræðina upp á sína arma.³⁶ Guðmundur segir lífið í kringum Lomography hafa verið gaman á sínum tíma, staðið hafi verið að samkomum, sýningum og ferðalögum í um tvö til þrjú ár, en á endanum hafi fjarað undan áhuganum, meðal annars vegna töluverðs kostnaðar sem fylgdi framköllun ljósmyndanna.³⁷ Sala á Lomography vörum hófst nýlega aftur á Íslandi og virðist njóta töluverðra vinsælda. Þess má hins vegar geta að Holga-vélin hefur verið til sölu í einni verslun hér á landi um nokkra hríð.

5. Ádeila

Sú gagnrýni sem Lomography samtökin hafa fengið á sig má skilja í two flokka. Annarsvegar er það gagnrýni sem snýr að vélbúnaði myndavélanna og ljósmyndanna sem þær taka, þar sem skortur á gæðum er grunntónninn. Sumir segja þessa tegund ljósmyndunar einungis sóun á tíma og filmu og geta ómögulega skilið hvað sé áhugavert og heillandi við myndir sem virðast vera skemmdar, meðal annars vegna þess að ljós hefur lekið inn á þær. Einnig setja sumir spurningamerki við listraent gildi mynda sem ekki hefur verið lagt hin minnsta vinna í, einungis myndað út í loftið. Af hverju ætti áhorfandi að leggja það á sig að skoða ljósmyndir af áhuga ef ljósmyndarinn nennir ekki einu sinni að ramma inn viðfangsefnið?

Hinsvegar er það gagnrýni unnenda ódýrra myndavéla sem eiga jafnvel margar af þeim ljósmyndavélum sem Lomography samtökin selja. Þeir saka samtökin um einokun og mótmæla háu verði. Í þeirra augum eru samtökin einungis gróðafyrirtæki í felum bakvið heillandi hugsjóna- og lífstílsmarkaðsetningu. Einn af gagnrýnendum Lomography samtakanna er Hollenski iðnhönnuðurinn Alfred Klomp. Hann heldur úti vefsíðu um sovëskar myndavélar og þar lýsir hann skoðunum sínum á Lomography samtökunum.

³⁶ Gunnar Lárus Hjálmarsson: „Allir almennilegir listamenn eru löngu hættir að rembast við að vera orginal.“ *Fókus*, 29. janúar 1999, bls. 22.

³⁷ Viðtal höfundar við Guðmund Odd Magnússon, 5. febrúar 2008.

Meðan Klomp viðurkennir að samtökin eigi þakkir skilið fyrir að kynna hann fyrir sovéskum myndavélu gagnrýnir hann stofnendur samtakanna fyrir að stunda blekkingar við markaðssetningu Lomography. Þróun Lomography hafi ekki verið eins tilviljanakennd og ævintýraleg eins og ætla mætti af vef samtakanna, fyrirbærið hafi á hinn bóginn verið skipulagt og stjórnað frá upphafi með hámarks gróða í huga.

Vínarstúdentarnir, þeir Fiegl og Stranzinger sem rákust af tilviljun á Lomo LC-A myndavélina á götum Prag voru viðskiptafræðistúdentar, það kemur hinsvegar hvergi fram á vefsíðu samtakanna. Klomp segir það ekki sök í sjálfu sér að fólk vilji græða peninga, hann er hinsvegar ósáttur við aðferðafræðina. Hann telur Lomography samtökin gefa sig út fyrir að vera hugsjónahreyfingu og listamannasamfélag sem allir geti tekið þátt í með kaupum á einni myndavél af samtökunum. Samfélagið bjóði meðlimum sínum er upp á óvenjulegt frelsi í myndatöku, þar sem þeir þurfí ekki einu sinni að hugsa, allt svo auðvelt og skemmtilegt, samt svo einstakt og merkilegt. Þegar öllu er á botninn hvolft er söluvara Lomography samtakanna ekki myndavélar heldur lífstíllinn og samfélagið sem þau hafa skapað.

Klomp gagnrýnir líka einokun Lomography samtakanna, sem gerir samtökunum kleift að selja nýjar Lomo LC-A vélar á tíu til tuttugu sinnum herra verði en kostar að framleiða þær. Misnotkun samtakanna á LOMO heitinu er einnig ámælisvert framferði í hans huga og óviðeigandi að ódýrar leikfangamyndavélar frá Kína séu tengdar LOMO verksmiðjunni með því að vera seldar undir Lomography heitinu. Það sé niðrandi fyrir verksmiðjuna sem hefur verið leiðandi framleiðandi háþróaðra sjóntækja í hart nær heila öld.³⁸

6. Ljósmyndarar og Lomography

Hér verða teknir fyrir þrír ljósmyndarar sem notast við Holga-myndavél. Tilgangur þess er að sýna ólíka nálgun og aðferðafræði milli ljósmyndara sem notast við sömu myndavél og hvaða möguleika Holga-vélin býður meðal annars uppá.

Ljósmyndararnir sem valdir voru heita Susan Bowen, Thomas Michael Alleman og Jason Cattach.

³⁸ Vefsíða Alfred Klomp um myndavélar. <http://cameras.alfredklomp.com/>

6.1 Susan Bowen

Þegar ameríski ljósmyndarinn Susan Bowen er búin að ákveða tökustað vill hún taka ljósmyndir hratt og án afláts, til að upplifa augnablikið og ná því á filmu. Hún klárar ávallt eina filmu í einum rykk, á stuttum tíma. Annað hvort tekur hún myndir af fólk sem er á hreyfingu eða er sjálf á hreyfingu í kringum viðfangsefnið. Hún kýs helst að læðast að viðfangsefnum sínum, hvort sem það er til að ná ósviknu látbragði fólks eða óhlutbundnum formum lita og ljóss. Eins og áður hefur komið fram þarf notandi Holga-vélar að trekkja sjálfur filmuna áfram milli filmuramma. Þetta býður upp á að hægt er að taka heila filmu sem eina mynd, með öðrum orðum að taka margar myndir sem skarast vegna þess að ljósmyndarinn trekkir aldrei alveg út úr síðasta ramma. Þessari aðferð beitir Bowen í flestum tilfellum og er ánægð með hversu vel óskipulögð skörun ljósmyndanna fangar upplifun hennar af tilteknum stað og stund. Þar sem ljósmyndirnar eru samsettar úr mörgum myndum búa þær yfir sterkum séreinkennum.³⁹

³⁹ Vefsíða ljósmyndarans Susan Bowen. <http://www.susanbowenphoto.com/>

6.2 Thomas Michael Alleman

Thomas Michael Alleman er amerískur ljósmyndari sem byrjaði að nota Holga-myndavél í kjölfar hryðjuverkaárasanna á New York í september árið 2001. Hann var í ástorsorg og ljósmyndaferillinn rústir einar. Á þessum umbrotatímum í lífi hans, hafði hann ekkert betra að gera en að ganga um götur Los Angeles og mynda ókunn hverfi með plastlinsumyndavélinni sem hann hafði nýlega eignast. Nokkrum mánuðum síðar flaug hann til New York með Holga-vélina til að mynda rústir hryðjuverkaárasanna. Alleman segist vilja nálgast viðfangsefni sín á eins mannlegan hátt og hann geti og hann fullyrðir að engin myndavél sé heppilegri til þess en Holga-vélin og hlálegir gallar hennar. Plastlinsa vélarinnar veldur því að ljósmyndirnar eru afbrigðilegar og óljósar með dökkum hornum og jöðrum. Í huga Alleman eru þetta eiginleikar sem hjálpa honum að kalla fram þær tilfinningar og hughrif sem hann leitast við að ná fram í myndum sínum, sem oft bera vott um einmannaleika.⁴⁰

⁴⁰ Vefsíða ljósmyndasafnsins Afterimage Gallery, Dallas, Texas, BNA, <http://www.afterimagegallery.com/allemanstatement.htm>

6.3 Jason Cattach

Ástralski ljósmyndarinn Jason Cattach kynntist Holga-vélinni í gegnum Lomography samtökin og ljósmyndar hvað mest í anda samtakann af þeim þremur ljósmyndurum sem hér eru teknir fyrir. Myndir hans hafa oft sterka liti þó þær séu teknar innandyra við litla birtu eða úti að nótta til. Til að framkalla sterka liti við þessar aðstæður notar Cattach annan af tveimur stillingarmöguleikum fyrir lokarahraða sem Holga-vélin býður upp á, og ákvarðast lokaratíminn þá af því hve lengi gikkinum er haldið niðri. Það er leikur í ljósmyndum Cattach og hann er duglegur við að prófa sig áfram í anda Lomography. Cattach segist hafa verið mjög spenntur fyrir Holga-vélinni og hann hafi lesið allan þann fróðleik sem hann komst í um vélina meðan hann beið eftir að hún bærist til hans með póstinum. Hann var því hissa þegar fyrsta filman sem hann setti í vélina var algerlega mislukkuð. Cattach segir að þrjoska sé eina leiðin til að ná tökum á vélinni, hún þurfi sérstaka meðhöndlun.⁴¹

⁴¹ Vefsíða ljósmyndarans Jason Cattach <http://www.electropad.net/Holga.php>

Lokaorð

Í titli þessarar ritgerðar varpaði ég fram spurningu, um hvort Lomography fyrirbærið sé einstakt ljósmyndaform eða útjöskuð markaðsvara og í innganginum lofaði ég að leita svara við henni. Nú er komið að því að svara þessari spurningu eftir bestu getu. Eftir að hafa farið yfir hugmyndafræði, þróun og markaðsetningu Lomography samtakanna, á ég erfitt með að vera afdráttalaus í afstöðu minni. Ég get hvorki sagt af né á. Það er erfitt að segja að Lomography sé einstakt ljósmyndaform þar sem formið er margbreytilegt, háð hverjum ljósmyndarar fyrir sig. Ég er hrifinn af hugmyndafræði og reglum samtakana sem taka sig ekki of hátíðlega og afneita reglunum í reglunum sjálfum, með lokareglunni sem kveður á um að hunsa eigi reglurnar. Hin tilviljanakennda og fyrirvaralausa ljósmyndataka sem Lomography samtökin hvetja félaga sína til að stunda er góðra gjalda verð og skemmtileg tilbreytni frá úthugsaðri og uppstilltri myndatöku. En hvort þetta frjálsræði í myndatöku einkvarðist við félaga Lomography samtakanna dreg ég í efa. Ég þekki fólk sem tekur óúthugsaðar og fyrirvaralausar myndir þegar þeim dettur í hug. Ljósmyndaformið er því ekki einstakt, en áhugavert engu að síður.

Það sem er einstakt við Lomography samtökin og ég þekki ekki til að önnur fyrirtæki stundi á sviði ljósmyndaframleiðslu, er viðleitni þeirra til að endurlífga og endurframleiða ljósmyndavélar sem stöðvaðar hafa verið í framleiðslu. Fyrst með því að hefja sjálfir framleiðslu á endurgerð Lomo LC-A vélarinnar eftir að rússneska LOMO verksmiðjan hætti því vegna lítillar sölu. Síðan hafa aðrar myndavélar fylgt í kjölfarið, dæmi um það eru Diana myndavélin og Horizon víðlinsuvélin. Með óvenjulegum markaðsaðferðum hefur þeim tekist að selja þessar vélar um allan heim og þar með haldið lífi í framleiðslunni. Markaðsaðferðirnar sem Lomography samtökin beita eru að mínu mati einungis skemmtilegar og árangursríkar, með því að búa til samfélag, samkeppnir, sýningar og samkomur eru ljósmyndararnir virkjaðir og boðið upp á að tengast og hittast. Enginn er neyddur til að taka þátt, fólk hefur val um hvort það kaupi vörunar til að byrja með og hvort það nýti sér samskiptanetið sem boðið er upp á. Af þeim ástæðum get ég ekki fallist á að hugmyndafræði og vörur Lomography samtakanna séu einungis útjaskaðar og blekkjandi markaðsvörur. En markaðsvörur eru þær engu að síður, eins og flestir hlutir í okkar kapítalíska samfélagi.

Hvert er listrænt gildi ljósmyndanna, er útkoman list eða leikur? Ég tel að hugmyndafræði Lomography samtakanna og sú ljósmyndatækni sem þau boða, sé í grunninn leikur og skemmtun. Ég tel um leið að útkoman, það er að segja ljósmyndirnar geti oft á tíðum talist listrænar og draumkenndar. Ef til vill má líkja alþýðumyndavélunum (Lomo LC-A, Holga) við alþýðulistamenn og leikfangavélunum (ActionSampler, SuperSampler) við börn. Heimur þeirra barnslega einfaldur, en um leið svo ævintýralega litríkur og spennandi. Hrein andstæða hins stafræna og fyrirsjáanlega hversdagsleika. En ljósmyndabúnaður, hversu tæknilegur eða ótæknilegur sem hann er, skapar ekki list. Honum er hinsvegar hægt að beita í slíkum tilgangi. Fólk getur síðan deilt um hvort takmarkinu hafi verið náð og hvort útkoman sé listaverk eður ei. Ég tel að hinn endanlegi dómur um hvað sé listaverk og hvað ekki, sé á valdi áhorfandans sem virðir fyrir sér verkið hverju sinni.

Heimildaskrá

Albers, P., and Nowak, M., „Lomography: Snapshot Photography in the Age of Digital Simulation“, *History of Photography*, 23 tbl., 1999.

Bates, Michelle: *Plastic Cameras: Toying with Creativity*. Focal Press, 2006.

Frizot, Michel: *The New History of Photography*. Könemann, 1998.

Gunnar Lárus Hjálmarsson: „Allir almennilegir listamenn eru löngu hættir að rembast við að vera orginal.“ *Fókus*, 29. janúar 1999.

Lomo: Don't think just shoot. Fabian Monheim ritstýrði. Booth-Clibborn, 2002.

Scott, Adam. *Holga. The World through a Plastic Lens*. Lomographic Society International, 2006.

The Camera. Robert G. Mason og Norman Snyder ritstýrðu. Time-Life Books, 1970.

The Lomo Camera, Shoot from the Hip, [Heimildarmynd], BBC four, 2004.

Vefsíða Alfred Klomp um myndavélar, <http://cameras.alfredklomp.com/>
4. febrúar 2008.

Vefsíða bresku fréttastofunnar BBC News,
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7007160.stm> 7. febrúar 2008

Vefsíða Camerapedia, upplýsingasíða um myndavélar,
http://www.camerapedia.org/wiki/Lomographic_ActionSampler 10. febrúar 2008.

Vefsíða ljósmyndarans Jason Cattach, <http://www.electropad.net/Holga.php>
12. febrúar 2008.

Vefsíða ljósmyndarans Susan Bowen,, <http://www.susanbowenphoto.com/>
12. febrúar 2008.

Vefsíða ljósmyndasafnsins Afterimage Gallery, Dallas, Texas, BNA,
<http://www.afterimagegallery.com/allemanstatement.htm> 11. febrúar 2008.

Vefsíða Lomography Society International, <http://www.lomography.com/>
11. nóvember 2007.

Vefsíða Lomography Society International, <http://www.lomography.com/about>
4. febrúar 2008

Vefsíða Lomography Society International um Horizon.
<http://shop.lomography.com/horizon> 11. febrúar 2008.

Vefsíða Lomography Society International um Lomo LC-A,
<http://shop.lomography.com/lca+/history> 31. janúar 2008

Vefsíða Lomography Society International um Lomo LC-A,
<http://shop.lomography.com/lca+> 31. janúar 2008.

Vefsíða Lomography Society International um SuperSampler,
<http://shop.lomography.com/supersampler/> 10. febrúar 2008.

Vefsíða Optics Planet, <http://www.opticsplanet.net/acsamclear.html> 11. febrúar 2008.

Vefsíða Wikipedia alfræðiorðabókarinnar um Diana,
http://en.wikipedia.org/wiki/Diana_camera 10. febrúar 2008.

Vefsíða Wikipedia alfræðiorðabókarinnar um Holga,
<http://en.wikipedia.org/wiki/Holga> 13. desember 2007.

Viðtal höfundar við Guðmund Odd Magnússon, 5. febrúar 2008.

Viðtal höfundar við Katrínu Pétursdóttur, 12. febrúar 2008.